

KOMMISJONEN FOR
GJENOPPTAKELSE AV STRAFFESAKER

Den 15. juni 2023 ble det i Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker truffet avgjørelse i

Sak nr: 2023/114

Kommisjonens medlemmer:

Kamilla Silseth (leder)
Trude Marie Wold
Beate Blom
Bendik Falch-Koslung
Rolf K. Sæther

Begjæring om gjenåpning fra:

Påtalemyndigheten v/riksadvokaten

mot

Jan Helge Andersen
(forsvarer, advokat Svein Holden)

Det ble truffet slik

AVGJØRELSE:

Sakshistorikk

Statsadvokatene i Agder satte den 16. februar 2001 Jan Helge Andersen, født 17. januar 1981 og Viggo Kristiansen, født 24. mai 1979, under tiltale ved Kristiansand byrett for overtredelse av:

I. Straffelovens § 233, første og annet ledd

for med overlegg og i hensikt å skjule en annen forbrytelse eller unndra seg straffen for en sådan, å ha forvoldt en annens død, og det foreligger særdeles skjerpene omstendigheter, eller å ha medvirket til dette.

Grunnlag er følgende forhold eller medvirkning til dette:

nr. 1. Andersen og nr. 2 Kristiansen

- a. Fredag 19. mai 2000 i tidsrommet ca. kl. 19.00-20.00 i Baneheia i Kristiansand, etter forutgående overveielser og/eller for å skjule eller unndra seg straffen for voldtektene beskrevet i post II a) og b), drepte han 10 år gamle Lena Sløgedal Paulsen under særdeles skjerpene omstendigheter, eller medvirket til dette. Hun ble stukket to ganger i halsen og en gang i magen/brystet med en kniv hvor blant annet halspulsåren på høyre side ble skåret over slik at hun døde.

nr. 1 Andersen og nr. 2 Kristiansen

- b. Fredag 19. mai 2000 i tidsrommet ca. kl. 19.00-20.00 i Baneheia i Kristiansand, etter forutgående overveielser og/eller for å skjule eller unndra seg straffen for voldtektene beskrevet i post II a) og b), drepte han 8 år gamle Stine Sofie Sørstrønen under særdeles skjerpene omstendigheter, eller medvirket til dette. Hun ble stukket i halsen med en kniv hvor halspulsåren ble skåret over slik at hun døde.

II. Straffelovens § 192, første ledd, annet straffalternativ,

jf. § 213

for ved vold eller ved å fremkalle alvorlig frykt for noens liv eller helse, å ha tvunget noen til utuktig omgang, og den utuktige omgang var samleie, eller medvirket til dette.

Grunnlag er følgende forhold eller medvirkning til dette:

nr. 1 Andersen og nr. 2 Kristiansen

- a. Fredag 19. mai 2000 i tidsrommet ca. kl. 19.00-20.00 i Baneheia i Kristiansand, truet han Stine Sofie Sørstrønen, født 10. mai 1992, med en kniv og beordret henne til å kle av seg og førte deretter penis inn i hennes endetarmsåpning og forsøkte å trenge inn i skjeden hennes, eller medvirket til dette.

nr. 1 Andersen og nr. 2 Kristiansen

- b. Fredag 19. mai 2000 i tidsrommet ca. kl. 19.00-20.00 i Baneheia i Kristiansand, truet han Lena Sløgedal Paulsen, født 14. mai 1990, med en kniv og beordret henne til å kle av seg og førte deretter penis og/eller en eller flere fingre og/eller en gjenstand inn i hennes skjede og endetarmsåpning, eller medvirket til dette.

III Straffelovens § 195, første ledd, annet straffalternativ, jf § 213

for å ha hatt utuktig omgang med et barn under 14 år, og den utuktige omgang var samleie, eller medvirket til dette.

Grunnlag er følgende forhold eller medvirkning til dette:

nr. 1 Andersen og nr. 2 Kristiansen

- a. Til tid og sted som under post II a), forholdt han seg slik som der nærmere beskrevet overfor Stine Sofie Sørstrønen, født 10. mai 1992.

nr. 1 Andersen og nr. 2 Kristiansen

- b. Til tid og sted som under post II b), forholdt han seg slik som der nærmere beskrevet overfor Lena Sløgedal Paulsen, født 14. mai 1990.

Tiltalebeslutningens post IV-VII gjaldt kun Kristiansen og er derfor utelatt her.

Hovedforhandling i saken ble avholdt i Kristiansand byrett i perioden 23. april til 25. mai 2001. Andersen erkjente delvis straffeskyld etter tiltalens post I b, II a og III a, og for øvrig ikke skyldig.

Ved Kristiansand byretts dom av 1. juni 2001 ble Andersen frifunnet for post I a, for drap/medvirkning til drap på Lena Sløgedal Paulsen, jf. domsslutningen punkt 3.

Han ble for øvrig domfelt i henhold til tiltalen. Byretten fastsatte straffen for Andersens del til fengsel i 17 år. Kristiansen ble domfelt i tråd med

tiltalen. Straffen for ham ble fastsatt til fengsel i 21 år. Påtalemyndigheten ble gitt myndighet til å ilegge sikring i inntil 10 år overfor Kristiansen. Begge ble dømt til å betale oppreisningserstatning og andre erstatningskrav til de etterlatte.

Andersen og påtalemyndigheten anket dommen for så vidt gjaldt utmåling av straff for Andersen. Påtalemyndigheten godtok frifinnelsen av Andersen for drapet på Lena Sløgedal Paulsen, slik at byrettens frifinnelse ble rettskraftig. Kristiansen anket dommen til Agder lagmannsrett. Anken gjaldt bevisvurderingen under skyldspørsmålet for tiltalebeslutningen post I, II, III og IV, straffutmålingen og sikringsspørsmålet, samt erstatningen idømt i tiltalepostene som nevnt.

Agder lagmannsrett avsa dom 13. februar 2002. Straffen for Andersen ble fastsatt til fengsel i 19 år. Kristiansen ble frifunnet for tiltalens post IV. Han ble for øvrig dømt i henhold til tiltalen. Lagmannsretten fastsatte straffen for Kristiansen til forvaring i 21 år, med en minstetid på 10 år.

De domfelte anket til Høyesterett. Andersen anket over straffutmålingen. Kristiansen anket over saksbehandlingen og over lovanvendelsen under skyldspørsmålet. Høyesteretts kjæremålsutvalg besluttet den 24. april 2002 at anken fra Kristiansen ikke skulle tillates fremmet. Anken over straffutmålingen fra Andersen ble tillatt fremmet. Ved Høyesteretts kjennelse 26. august 2002 ble anken forkastet.

Kristiansen har gjentatte ganger fremsatt begjæring om gjenåpning for kommisjonen. Ved kommisjonens avgjørelse 18. februar 2021 ble Agder lagmannsretts dom, post I-III (Baneheia-forholdene), gjenåpnet for Kristiansens del.

I etterkant av gjenåpningen av dommen mot Kristiansen ble ansvaret for saken overført til Oslo statsadvokatembeter. Oslo politidistrikt etterforsket saken fra mars 2021.

Innstilling om påtaleavgjørelse ble sendt riksadvokaten 2. september 2022. 21. oktober 2022 besluttet riksadvokaten at påtalemyndigheten skulle påstå frifinnelse av Viggo Kristiansen i gjenåpningssaken. I korthet konkluderte påtalemyndigheten med at det ikke er bevismessig dekning for å påstå at Viggo Kristiansen deltok i Baneheia-forholdene, og at de samlede bevisene snarere trekker i retning av at han ikke var til stede.

Kristiansen ble ved Borgarting lagmannsretts dom av 15. desember 2022 frifunnet for post I-III i tiltalen av 16. februar 2001.

Riksadvokaten begjærte 24. mars 2023 gjenåpning til skade for Andersen av Kristiansand byretts dom av 1. juni 2001 for så vidt gjelder domsslutningen punkt 3 – frifinnelsen for drap eller medvirkning til drap på Lena Sløgedal Paulsen.

Straffesaksdokumentene fulgte begjæringen.

Jan Helge Andersen har ved sin forsvarer, advokat Svein Holden, inngitt bemerkninger til begjæringen i brev av 26. april 2023. De etterlattes bistandsadvokater, advokat Håkon Brækhus og advokat Audun Beckstrøm, innga samme dag på vegne av de etterlatte merknader til riksadvokatens begjæring. Merknadene er forelagt riksadvokaten som har uttalt seg til disse 10. mai 2023. Riksadvokatens merknader er forelagt Andersen ved advokat Holden, og de etterlatte ved deres bistandsadvokater med frist for eventuell uttalelse. Ytterligere merknader til disse er ikke mottatt utover et brev fra de etterlattes bistandsadvokater 11. mai 2023 hvor det uttrykkes at forsvarers merknader og påtalemyndighetens siste merknader tas til etterretning. Merknadene som er mottatt gjengis i all hovedsak nedenfor.

Sakens faktum

Sakens faktum slik retten har lagt til grunn når det gjelder tiltalens post I-III fremgår på side 6-10 av Kristiansand byretts dom.

Da Andersens forklaring og DNA-funn var sentrale momenter ved byrettens vurdering, finner kommisjonen grunn til å gjengi følgende avsnitt fra side 10-12 i byrettens dom:

Tiltalte Andersen erkjente i første politiavhør etter kort tid at han hadde utført drapet på «den yngste av de to fornærmede», dvs. Stine Sofie Sørstrønen. Han erkjente ikke å ha hatt utuktig omgang med noen av jentene. Senere forklarte han i politiavhør, noe han gjentok i retten, at han under trussel om selv å bli drept forgrep seg på fornærmede Sørstrønen. Han hevdet likevel at han ikke hadde samleie med henne, slik dette er beskrevet ovenfor. I den forklaring tiltalte Andersen ga redegjorde han imidlertid i detalj for det som skjedde på åstedet. Han forklarte hvordan de to fornærmede ble lokket med av Kristiansen. Han forklarte videre hvordan voldtektene ble utført og hvordan drapene senere ble gjennomført. Retten finner at den sammenhengende forklaring tiltalte Andersen har gitt med hensyn til det som skjedde i all

hovedsak er korrekt, dog slik at han ikke er like troverdig når det gjelder eget overgrep overfor Stine Sofie Sørstrønen.

(...)

Det ble videre på åstedet gjort en del funn. Bl.a. fant politiet et hår med rot som stammet fra et menneske. Dette håret var festet til noe blod som var avsatt på et blad. Analyse av dette håret ga en full DNA-profil som er i overensstemmelse med DNA fra tiltalte Andersen. Det er således sikkert at han var på åstedet da drapene ble utført. På de to fornærmede ble det videre tatt prøver hvor det ble funnet sædceller. Disse sædcellene hadde imidlertid ligget for lenge til at det var mulig å foreta en fullstendig DNA-analyse. Da man gjorde forsøk på å analysere prøvene som var tatt fra de to fornærmede, klarte man ikke å få frem en DNA-profil annet enn på celler som stammet fra de fornærmede selv. Ved Rettsmedisinsk Institutt, tok man imidlertid kontakt med spanske rettsmedisinere ved universitet i Santiago de Compostela hvor man har forsket særskilt på DNA-analyse på y-kromosomer. Man foretok en rekke tester på denne måten og fikk ifølge overingeniør Bente Mevåg, ved Rettsmedisinsk Institutt, som har vært oppnevnt som sakkyndig, sikker bekreftelse på at det i de innleverte prøver var celler fra to forskjellige menn. Man fikk likevel ikke noen fullstendig DNA-profil, og det er derfor ikke grunnlag for å si noe nærmere om identiteten til de to mennene dette dreier seg om. De rettsmedisinske funnene viser imidlertid at det er funnet DNA i skjede og endetarm på Stine Sofie Sørstrønen forenlig med begge de to tiltalte, samtidig som det også er funnet DNA i endetarmsåpning på Lena som ikke er i overensstemmelse med DNA fra Jan Helge Andersen, men som passer med Viggo Kristiansen. Det skal for øvrig bemerkes at den svært begrensede DNA-profil som er identifisert, og som stemmer med DNA fra Kristiansen, stemmer med tilsvarende profil på over 50% av norske menn. Det er likevel et poeng at analysen er i overensstemmelse med tiltalte Andersens forklaring hvoretter begge forgrep seg på Stine Sofie Sørstrønen, mens kun tiltalte Kristiansen gjorde dette på Lena Sløgedal Paulsen.

Det forhold at man har funnet DNA fra to forskjellige menn er videre et vesentlig bevis når man skal vurdere troverdigheten av Andersens forklaring, når han hevder at Kristiansen var med i Baneheia og utførte drapene og voldtektene. Videre støttes Andersens forklaring når det gjelder lokaliseringen av DNA fra ham bare på Stine Sofie Sørstrønen, og ikke på Lena Sløgedal Paulsen.

(...)

Retten fester avgjørende lit til Andersens forklaring om at han var sammen med Kristiansen i det aktuelle tidsrom. De to var svært gode venner og det er ikke mulig å se noe motiv for Andersen til å trekke Kristiansen urettmessig inn i saken.

Når det gjelder voldtektene, jf. post IIa og b, fant byretten det bevist at *«Andersen i det minste medvirket både objektivt og subjektivt til Kristiansens voldtekt av de to fornærmede»*.

Når det gjelder post I a, la retten til grunn Andersens forklaring om at det var Kristiansen som drepte Lena Sløgedal Paulsen med kniv, og at drapet kom uforberedt på Andersen som ikke fikk tid til å reagere før drapet hadde skjedd. Fra dommen side 16-17 gjengis følgende om dette:

Når det gjelder drapet på Lena Sløgedal Paulsen, har Andersen forklart at dette kom overraskende på ham. Han har som ovenfor redegjort for, opplyst at han reagerte umiddelbart da han ble klar over at Kristiansen tildelte Lena Sløgedal Paulsen stikk med kniven i halsen og i magen. Forutsetningen for at Andersen skal kunne dømmes for medvirkning til dette drapet er at det også fra hans side foreligger forsett med hensyn til drapet. Ut fra prinsippet om at enhver rimelig tvil skal komme den tiltalte til gode kan retten ikke se bort ifra den mulighet at Andersen på dette punkt har forklart seg riktig. Selv om Kristiansens trussel med kniv noe tidligere innebar at Andersen burde forstå at denne også ville kunne bli brukt, var det i situasjonen ikke noe som tilsa at han vurderte dette som overveiende sannsynlig. Fra aktors side er det vist til at man under enhver omstendighet må kunne konstatere at det foreligger forsett etter den såkalte «positive innvilgelsesteori». På bakgrunn av Andersens reaksjon da han ble klar over hva som fant sted, hvoretter han umiddelbart sprang bort til Kristiansen og dyttet ham overende og spurte om hva han holdt på med, finner retten ikke at en slik form for forsett kan konstateres. Snarere tvert imot legger retten til grunn at Andersens reaksjon viser det motsatte.

(...)

I nærværende sak skal det bemerkes at Andersen umiddelbart reagerte slik han selv har forklart og tok avstand fra det som hadde skjedd ved å puffe Kristiansen bort fra Lena Sløgedal Paulsen.

Retten vurderte på denne bakgrunn at det ville være å strekke medvirkningsansvaret for langt å dømme Andersen for medvirkning til drapet på Lena Sløgedal Paulsen, jf. side 17 i dommen.

Ved kommisjonens avgjørelse 18. februar 2021 ble Agder lagmannsretts dom, post I-III gjenåpnet for Viggo Kristiansens del. Kommisjonens flertall fant at DNA-beviset, slik det ble presentert og forstått for lagmannsretten i 2002, var «vesentlig endret», og at det samlet sett var en «rimelig mulighet» for at Kristiansen ville ha blitt frifunnet med den bevissituasjonen som forelå per 2021. Fra kommisjonens avgjørelse gjengis følgende fra side 273:

Flertallet legger således kort oppsummert til grunn at DNA-beviset i 2002 ble forstått som en sikker bekreftelse på at de straffbare forholdet ble begått av flere gjerningsmenn. Slik situasjonen er i dag vurderer *flertallet* det slik at DNA-beviset samlet sett må anses tilnærmet nøytralt for så vidt gjelder spørsmålet om ugjerningene ble begått av flere gjerningsmenn. DNA-bevisets stilling som bevis er således vesentlig endret.

Kommisjonens flertall fant også at bevisverdien av Andersens forklaring var svekket. Fra avgjørelsen side 344 gjengis følgende:

Kommisjonens *flertall* legger videre til grunn at Jan Helge Andersens forklaring er blitt tillagt vesentlig vekt for dommen mot Viggo Kristiansen og at det etter lagmannsrettens dom er tilkommet forhold i saken som tilsier at bevisverdien av hans forklaring er svekket.

I etterkant av gjenåpningen av dommen mot Viggo Kristiansen etterforsket Oslo politidistrikt saken fra mars 2021. Som ledd i etterforskningen ble det foretatt nye analyser av gjenværende biologisk materiale ved henholdsvis avdeling for rettsmedisin ved Oslo Universitetssykehus (OUS) i 2021 og Universitetet i Basel, Sveits i 2022.

Analyser av C-materialet (prøver tatt fra Lena Sløgedal Paulsen) ved OUS førte til funn av mannlige profiler forenlig med Andersen i seks av prøvene, hvorav det ble funnet fullstendig profil i prøve C-16d (topp, flekk) og C-41b (truse, flekk). Delprofil ble funnet i prøve C-8 (høyre hånd), C-22 (tunge), C-25 (ytre endetarm) og C-41a (truse, flekk).

Det ble i tre av C-prøvene også observert enkelte alleler i tillegg til allelene tilsvarende Andersens Y-profil. Dette gjaldt prøvene C-8, C-25 og C-41a. Om dette gjengis fra side 4 i den sakkyndige uttalelsen:

I typeresultatene for prøvene merket **C-25** (ytre endetarm) og **C-41a** (truse, flekk) observeres det enkelte andre alleler i tillegg til allelene tilsvarende Jan Helge Andersen sin Y-profil. Ved bruk av typekriterier 3 sees det henholdsvis 1 og 2 slike alleler. Det at disse ses kun i stutterposisjon og ikke er gyldige ut fra typekriterier 2, taler for at de er stutterprodukt, men det kan likevel ikke utelukkes at disse representerer reelle mindre DNA-bidrag av annen Y-type.

(...)

De to ekstra allelene [Merknad fra kommisjonen: gjelder prøve C-8] ses i stutterposisjon og er kun gyldige ut fra typekriterier 3, og det knyttes derfor usikkerhet til om disse representerer et reelt DNA-bidrag eller om de er stuttere.

Hva gjaldt B-prøvene (fra Stine Sofie Sørstrønen), ble det i prøve B-16 (legg) og B-15 (truse) påvist mannlige delprofiler forenlige med to menn det var tatt eliminasjonsprøver av (kontaminasjon).

Ved undersøkelsene foretatt ved Universitetet i Basel ble det observert mannlige delprofiler forenlig med Andersen i seks av C-prøvene: C-4 (venstre hånd), C-14 (jakke), C-16 (topp), C-24 (indre skjede), C-25 (ytre endetarm) og C-41b (truse).

Det ble også observert mannlig delprofil forenlig med Andersen i prøve B-32b (anus). I likhet med resultatene fra OUS, ble det påvist mannlige delprofiler fra utenforstående som det var tatt referanseprøver av (kontaminasjon) i prøve B-15 (truse) og B-16 (legg).

De sakkyndige rapportene fra OUS og Universitetet i Basel er blitt forelagt Den rettsmedisinske kommisjon, som med unntak av en merknad om manglende opplysninger om referanseprøver i én av rapportene fra universitetet i Basel, ikke har hatt noen bemerkninger.

I etterkant av gjenåpningen av Agder lagmannsretts dom, har Andersen blitt avhørt av politiet fire ganger, henholdsvis 18-20. oktober 2021, 29. november 2021, 7. mars 2022 og 20. juni 2022.

Påtalemyndighetens begrunnelse for gjenåpningsbegjæringen

I påtegning fra riksadvokaten 24. mars 2023 vises det til at Andersen ved Kristiansand byretts dom av 1. juni 2001 ble frifunnet for forholdet i tiltalebeslutning av 16. februar 2001 post I a om drap eller medvirkning til drap på Lena Sløgedal Paulsen. Videre fremgår det at statsadvokaten i

påtegning 17. februar d.å. ga tilrådning om at riksadvokaten begjærer gjenåpning til skade for Andersen, jf. straffeprosessloven § 393 første ledd nr. 2. Riksadvokaten viser i sin påtegning til redegjørelsen og anførselene i statsadvokatens påtegning som er dekkende også for riksadvokatens syn og begjærer på den bakgrunn gjenåpning av Kristiansand byretts dom av 1. juni 2001 for så vidt gjelder domsslutningen punkt 3.

Fra statsadvokatens tilrådning gjengis følgende:

Nye bevismomenter i saken

Nye analyseresultater av tidligere innhentet bevismateriale, fremkommet som følge av forbedret analyseteknikk, anses utvilsomt som et nytt bevis, jf. f.eks. sak 5945819.

Da saken gikk for Kristiansand byrett, forelå det funn av én eneste DNA-profil, nemlig en profil overensstemmende med Jan Helge Andersen fra et hårstrå som ble funnet på åstedet, jf. dok. 03,05. Videre var fire prøver fra de to ofrene blitt analysert ved Universitetet i Santiago de Compostela, og enkelte av analysene kom opp med treff på én markør (én del av DNA'et). Det er gjort nærmere rede for analysene i dok. 01,96 s. 8-9 og dok. 01,97 s. 6-7. I byrettens dom er det gjengitt fra bevisførselen at det ble *"funnet DNA i skjede og endetarm på Stine Sofie Sørstrønen forenlig med begge de tiltalte, samtidig som det også er funnet DNA i endetarm på Lena som ikke er i overensstemmelse med Jan Helge Andersen, men som passer med Viggo Kristiansen"*, jf. dok. 07,06,23 s. 11.

Som nevnt ble det senere rettet faglig begrunnet kritikk mot oppfatningen av DNA-beviset. I korthet ble det reist spørsmål om de svært begrensede resultatene fra prøvene fra de to jentene egentlig var egnet til å si noe om gjerningsmennene, i korthet om de kunne skyldes artefakter (målefeil e.l.) eller kontaminering.

Som ledd i etterforskningen etter at saken ble gjenåpnet, ble avdeling for rettsmedisin, Oslo Universitetssykehus (OUS) forespurt om det fantes gjenværende biologisk materiale som kunne la seg analysere. I dok. 16,03,01,01 ga OUS en oversikt over hva avdelingen satt på av materiale per april 2021. Samtlige gjenværende prøver (eller rester av prøver) av prøvetaking fra de to ofrene ble deretter på oppdrag fra politiet analysert ved OUS. Rapportene derfra ligger i dok. 16,03,01,02-16,03,01,04. Av størst betydning for spørsmålet her er dok. 16,03,01,02, analyser av C-prøvene (prøver tatt fra Lena Sløgedal Paulsen). Analyser av seks av prøvene ga DNA-resultat (hel- eller delprofil) forenlig med Jan Helge Andersen. Helprofil ble funnet i prøve C-16b

(topp, flekk) og C-41b (truse, flekk), mens delprofil ble funnet i prøve C-8 (høyre hånd), C-22 (tunge), C-25 (ytre endetarm) og C-41a (truse, flekk). Det ble ikke observert klare tegn på DNA fra en annen mannlig bidragsyter. Fra de tilsvarende B-prøvene (fra Stine Sofie Sørstrønen) ble det gjort funn, delprofil, sammenfallende med to personer det var tatt eliminasjonsprøver av.

Ytterligere rester av B- og C-prøvene ble vinteren 2022 sendt Universitetet i Basel, Sveits. Selv om dette til dels var ørsmå rester, lot enkelte av prøvene seg analysere. Rapportene fra Basel ligger i dok. 16,03,01,36-16,03,01,40. Resultatene samsvarte godt med resultatene fra OUS fra 2021. Det ble gjort DNA-funn (delprofil) sammenfallende med Jan Helge Andersen i seks av C-prøvene (fra Lena): C-4 (venstre hånd), C-14 (jakke), C-16 (topp), C-24 (indre skjede), C-25 (ytre skjede) og C-41b (truse). Analyser av B-prøvene (fra Stine Sofie) ga én delprofil sammenfallende med Andersen, på prøve B-32b (anus). Dette funnet samsvarer med funn av DNA-profil forenlig med Andersens fra USC, Spania, ved nye analyser i 2010, da fra prøven B-24 (ytre endetarm).

Samlet sett er det nå funnet DNA som stemmer over ens med Jan Helge Andersen, fra ni ulike steder fra kroppen eller klærne til Lena Sløgedal Paulsen, for noen av prøvenes del to ulike ganger. Videre er det funnet DNA forenlig med Jan Helge Andersens ved to ulike analyser av prøver tatt fra Stine Sofie Sørstrønen. Det er derimot ikke funnet DNA-profiler/delprofiler som sammenfaller med prøver tatt fra Viggo Kristiansen.

Betydningen av de nye DNA-bevisene

I Gjenopptakelseskomisjonens avgjørelse i sak 2020/82 (Viggo Kristiansen) skriver flertallet at *"DNA-beviset samlet sett må anses tilnærmet nøytralt for så vidt gjelder spørsmålet om ugjerningene ble begått av flere gjerningsmenn"*. Etter de nye analysene er det etter vår oppfatning grunnlag for å gå lenger: De samlede resultatene fra DNA-analysene står i kontrast til en hypotese om at det skal ha vært flere enn én gjerningsmann.

Her er det også verdt å trekke frem at det er gjort to nye analyser av prøven C-25, der det ved analyser i Spania i 2000 ble funnet ett allel (på én markør), som stemte over ens med Viggo Kristiansen, men ikke Jan Helge Andersen, jf. dok. 03,08, og som i retten ble oppfattet som en bekreftelse på at det var *to* gjerningsmenn. Begge de nye analysene av C-25-prøven (hhv. ved OUS og Universitetet i Basel) viste DNA-delprofil sammenfallende med Jan Helge Andersen, mens det ikke var tegn på en bidragsyter nummer to. Manglende samsvar mellom analysene i Spania i 2000 og de nye analysene trekker i retning av at de opprinnelige analyseresultatene skyldes sporadisk kontaminering eller

en feil (et artefakt), slik kritikerne i ettertid påpekte muligheten av i forbindelse med Viggo Kristiansens gjenåpningssak.

Enda mer står de nye DNA-bevisene i kontrast til en antakelse om at Viggo Kristiansen skal ha vært den mest aktive på åstedet, slik det ble lagt til grunn i dommene.

Videre står DNA-analysene spesifikt i kontrast til hypotesen om at Viggo Kristiansen skal ha drept Lena Sløgedal Paulsen, slik han ble domfelt for i tingretten og lagmannsretten. Tvert imot tilsier DNA-sporene at det er Jan Helge Andersen som har hatt fysisk kontakt med Lena Sløgedal Paulsen på åstedet.

Jan Helge Andersen har ikke gitt noen rimelig forklaring på hvorfor DNA overensstemmende med hans er funnet i flere prøver på Lena, og videre på hvorfor det er gjort overgrepssrelaterte DNA-funn. Tvert om er DNA-funnene vanskelig å forene med hans forklaring om egen rolle, hvoretter han verken skal ha forgrepet seg på eller tatt livet av Lena, eller på andre måter ha hatt fysisk kontakt med henne i vesentlig grad.

Vurderingen av DNA-beviset var sentralt for bedømmelsen av Andersens troverdighet. På side 12 i dommen har byretten skrevet at *"Det forhold at man har funnet DNA fra to forskjellige menn er videre et vesentlig bevis når man skal vurdere troverdigheten av Andersens forklaring, når han hevder at Kristiansen var med i Baneheia og utførte drapene og voldtektene"*. DNA-beviset er selvsagt fortsatt vesentlig for vurderingen av Andersens forklaring, men da slik at det *svækker* troverdigheten.

De nye DNA-bevisene har dermed betydning i flere henseende: De peker i seg selv i retning av at Jan Helge Andersen hadde all eller det vesentlige av fysisk kontakt med Lena Sløgedal Paulsen på åstedet, de står i kontrast til en oppfatning om at Viggo Kristiansen skal ha hatt fysisk kontakt med Lena Sløgedal Paulsen, og de lar seg vanskelig forene med Jan Helge Andersens forklaring, slik at denne er svekket som bevis.

Betydningen av telebeviset og øvrige bevis

Det er redegjort for telebeviset (mobilbeviset) i dok. 01,96 s. 13-17 og i rapport dok. 16,07,07. Bakgrunnen for undersøkelsene, dok. 07,04,15 og 07,04,14, var at Viggo Kristiansen i perioden 18:55:59 til 19:37:30 den 19. mai 2000 mottok to og sendte to tekstmeldinger, som ble koblet over Telenors base EG_A. I korthet viste målinger og beregninger at denne basestasjonen normalt ikke hadde dekning på åstedet.

I dok. 01,96 har vi redegjort for vår oppfatning om at telebeviset er vanskelig å forene med Jan Helge Andersens forklaring om bevegelser og tidsbruk, men derimot er egnet til å støtte Viggo Kristiansens forklaring om at han var i eller ved hjemmet i Egstien. I riksadvokatens påtalevedtak, dok. 01,97, er sammenfatningen formulert slik på side 20:

Telebevisene trekker først og fremst i retning av at Kristiansen ikke var på åstedet i tidsrommet da de straffbare handlingene ble begått, og er forenlige med hans forklaring om at han i det aktuelle tidsrom oppholdt seg i arbeidsboden ved egen bopel.

Telebeviset er drøftet på side 13-14 i Kristiansand byretts dom. Drøftelsen bærer preg av at retten har vært seg bevisst at telebeviset isolert står i motstrid til Andersens forklaring. Retten har påpekt ulike muligheter som kan være med på å forklare telebeviset: At de tiltalte var innenfor dekningsområdet frem til kort før kl. 19 og deretter beveget seg ned mot åstedet der de traff på jentene, at Kristiansen etter drapene igjen beveget seg tilbake inn i dekningsområdet for så å returnere til åstedet, at gjerningstiden har vært vesentlig kortere enn antatt, eller at "Andersen ikke har forklart seg korrekt om alle ting som skjedde på åstedet", uten at retten har nevnt hvilke andre situasjoner som i så fall kan være forenlig med teletrafikken på Kristiansens telefon. Felles for de mulighetene retten har påpekt, er at de dels står i motstrid til Andersens forklaring om bevegelser og hendelsesforløp, dels i seg selv virker lite plausible, jf. drøftelsene i dok. 01,96 og 01,97.

Når byretten likevel har sett bort fra telebeviset uten at det er ordentlig forklart hvordan dette lar seg forene med det hendelsesforløpet som retten har lagt til grunn, er det fordi retten legger avgjørende vekt på "de øvrige bevisene". De øvrige bevisene er åpenbart i hovedsak Andersens forklaring, som retten gjennomgående har støttet seg på, og DNA-beviset, som retten har lagt til grunn som en bekreftelse på at det var to gjerningsmenn. Som følge av de nye DNA-analysene er det ingen holdepunkter for at DNA-beviset samlet sett tilsier flere enn én gjerningsperson (og da Jan Helge Andersen). Videre viser DNA-beviset at Andersen har forklart seg usant om vesentlige forhold. Dette må igjen sammenholdes med tidligere glidning i og endring av forklaringen i tråd med konfrontering med andre bevis, samt svakheter ved opptak av forklaringen innledningsvis. Det vises her til drøftelsene i dok. 01,96 og 01,97. Samlet sett er det derfor grunn til å vurdere Andersens forklaring som lite troverdig.

Når de øvrige bevisene mot Kristiansen er vesentlig svekket, får naturlig nok telebeviset større vekt samlet sett, som Gjenopptakelseskommisjonens flertall skriver på side 350 i avgjørelsen i sak 2020/82. Slik bevisene ble oppfattet av byretten i 2001, stod

telebeviset i motstrid til DNA-beviset, og ett av dem måtte nødvendigvis forklares bort. Slik bevisene er nå, er det derimot godt samsvar mellom telebeviset og DNA-beviset. De trekker i samme retning, og dette har stor betydning for vurderingen av hhv. Kristiansens og Andersens forklaringer.

Vurderingen av DNA-beviset, telebeviset og troverdigheten til Jan Helge Andersen får også betydning for vurderingen av de andre bevismomentene som har vært tatt til inntekt for at Kristiansen er skyldig. Felles for dem er at de beror på tolkninger som er avhengig av kontekst. Det vises her til drøftelsene av de viktigste av de øvrige bevismomentene i dok. 01,96 s. 17 flg. og dok. 01,97 s. 22 flg. Under enhver omstendighet er disse bevismomentene underordnet, som Kristiansand byretts dom også viser.

Sammenfatning og konklusjon

Det avgjørende beviset for at Kristiansand byrett domfelte Viggo Kristiansen for drapet på Lena Sløgedal Paulsen, og frifant Jan Helge Andersen, var forklaringen fra Andersen, som retten gjennomgående har støttet seg på. Som nevnt ovenfor var DNA-beviset, slik det ble oppfattet, et vesentlig støttebevis for bedømmelsen av Andersens forklaring.

Som følge av de nye DNA-bevisene og de faglige innvendingene mot den oppfatningen av DNA-bevisene som ble lagt til grunn av Kristiansand byrett, er det ikke lenger grunnlag for å si at DNA-beviset støtter en hypotese om to gjerningsmenn. Snarere står DNA-beviset i kontrast til en slik hypotese. Både DNA-beviset i seg selv og grunnlaget for vurderingen av Andersens troverdighet er dermed vesentlig annerledes nå enn tilfellet var da saken stod for Kristiansand byrett (og Agder lagmannsrett).

Resultatene av DNA-undersøkelsene som ble foretatt ved Oslo universitetssykehus og Universitetet i Basel i 2021 og 2022, er klart "nye bevis" i saken, og bevisbildet samlet sett gir nå grunnlag for å anta at Jan Helge Andersen er skyldig i drapet på Lena Sløgedal Paulsen den 19. mai 2000.

Det er nå ingen tekniske bevis som støtter opp under en oppfatning om at Kristiansen skal ha vært gjerningsmann. De bevisene som støtter Kristiansens forklaring om at han ikke var med Andersen i Baneheia på gjerningstiden, men tvert imot var i eller rundt bopel, blir da desto mer sentrale. Særlig telebeviset tilsier at Kristiansen ikke var på åstedet i tidsrommet rundt ugjerningene.

Saken står dermed vesentlig annerledes for Andersens del i to henseende: For det første peker DNA-bevisene isolert sett i retning av at han har håndtert Lena på åstedet. For det andre peker det samlede bevisbildet nå i retning av at Kristiansen ikke var på åstedet.

Etter Borgarting lagmannsretts frifinnende dom er nå ingen domfelt for drapet på Lena Sløgedal Paulsen. Selv om det er gått lang tid siden ugjerningene, og selv om Andersen i Agder lagmannsrett fikk 19 års fengsel for de øvrige forholdene (drap på Stine Sofie Sørstrønen og voldtekt eller medvirkning til det av begge jentene), veier hensynet til oppklaring av et så alvorlig forhold tungt.

Etter dette innstiller vi på at påtalemyndigheten begjærer Kristiansand byretts dom av 1. juni 2001, domsslutningen punkt 3, gjenåpnet.

Jan Helge Andersens merknader

Jan Helge Andersen, ved forsvarer, advokat Svein Holden, har 26. april 2023 avgitt uttalelse til påtalemyndighetens begjæring.

Fra uttalelsen gjengis punkt 2 og 3 i sin helhet:

2 NÆRMERE OM ENKELTE BEVIS I SAKEN

2.1 Innledning

Spørsmålet for Kommisjonen er om det er sannsynlighetsovervekt for at Andersen drepte Lena Sløgedal Paulsen.

Påtalemyndigheten anfører i dok. 01.103 på side 5 at saken står vesentlig annerledes for Andersens del på to punkter:

«Før det første peker DNA-bevisene isolert sett i retning av at han har håndtert Lena på åstedet. For det andre peker det samlede bevisbildet nå i retning av at Kristiansen ikke var på åstedet.»

Vi deler påtalemyndighetens vurdering av DNA-bevisene isolert sett, men det anføres at det er sannsynlighetsovervekt for at Kristiansen var på åstedet og at det ikke er sannsynlig at Andersen drepte Sløgedal Paulsen.

2.2 Gjerningstidspunktet

Basert på de bevis statsadvokatene redegjør for øverst på side 6 i dok. 01,96 konstateres at det må legges til grunn at Andersen påtraff jentene etter kl. 18:50, men før ca. kl. 19:00.

Videre fremholdes at det må legges til grunn at Andersen kom til Kristiansen kl. 19:25, slik han selv har forklart til politiet. Her vises det særlig til at minnet er knyttet opp til klokkes innstilling, samt at det er forenlig med at han var til stede da Kristiansen ringte til Espen Bakke. Endelig har det formodningen mot seg at Andersen ville forklart seg uriktig om sitt «alibitidspunkt» i vitneavhøret hos politiet.

Legges ovennevnte til grunn, så betyr det – som statsadvokatene også skriver i dok 01,96 på side 17, 2. avsnitt – at handlingene på åstedet dermed må ha blitt utført over et tidsrom på anslagsvis +/- 15 minutter.

Statsadvokatene fremholder at de finner dette «mindre sannsynlig», men begrunner ikke standpunktet nærmere.

Etter vår oppfatning er det klart mest sannsynlig at Andersen var på åstedet i omtrent 15 minutter, og at de handlinger som fant sted der ble utført innenfor dette tidsvinduet. Det er ingenting ved handlingenes karakter som tilsier at det nødvendigvis må ha tatt lengre tid enn 15 minutter å utføre dem.

Dersom ovennevnte legges til grunn, så har det to viktige konsekvenser:

For det første styrkes hypotesen om 2 gjerningsmenn dersom oppholdet på åstedet er såpass kort. Handlingene som utføres etter drapene går naturligvis raskere dersom det er flere gjerningspersoner.

For det andre så betyr det at Kristiansens telefon kan ha befunnet seg innenfor dekningsområdet til EG_A i tidsrommene 18:55:59 til 18:57:24 og 19:24:50-19:37:28.

2.3 Forklaringene til Andersen

Påtalemyndigheten sier på side 26 i dok. 01,96 at det er «bemerkelsesverdig dersom den historien han har fortalt detaljert og med overskuddsinformasjon, skal være oppdiktet (hva angår Kristiansens rolle), men det kan likevel ikke utelukkes. Konklusjonen bygger på en rekke omstendigheter, som ikke gjentas her.

Til dette momentet vil jeg tilføye ytterligere et forhold som ikke er omtalt av statsadvokatene.

Dersom Kristiansen ikke var på åstedet, så hadde Andersen ikke kontroll på Kristiansens bevegelser i tidsrommet fra noe etter kl. 18:00 (Andersen og Kristiansen skiller lag ved Svarttjønn) til kl. 19:25 (Andersen kommer hjem til Kristiansen).

Til tross for Andersens visshet om dette, velger han altså likevel uriktig å anklage Kristiansen og ta sjansen på at Kristiansen ikke hadde møtt, eller blitt observert, av andre mennesker i tidsrommet da ugjerningene fant sted. Andersen må også bevisst ha tatt risikoen for at Kristiansen ikke hadde lagt igjen elektroniske spor eller andre bevismidler, som ville utelukke han som gjerningsperson.

Etter min oppfatning er det god grunn til å stille spørsmål ved om det er realistisk at Andersen ville tatt en slik sjanse i avhør.

Oppsummert er det ingen tvil om at troverdigheten av Andersens forklaring om de seksuelle overgrepene er lav. Men når det gjelder spørsmålet om Kristiansen var til stede på åstedet, anføres at Andersens forklaring fortsatt er et bevismiddel av betydelig vekt.

2.4 Forklaringene til Kristiansen

Påtalemyndigheten slår fast på side 29 i dok. 01,96 at «Kristiansens forklaringer innledningsvis er mistankepådragende».

Etter vår oppfatning er det et klart understatement.

For det første fremstår det som helt utenkelig at Kristiansen mandag 22. mai ikke husket at han hadde møtt Andersen ved Svarttjønn fredag 19. mai rundt kl. 18:00. Det er her nok å vise til den betydelige oppmerksomhet jentenes forsvinning fikk lokalt, samt at de ble funnet døde ikke langt unna Andersens og Kristiansens møtested på kvelden søndag 21. mai. Det at Kristiansen forklarer seg uriktig til politiet om hvor han hadde vært på fredag ettermiddag, kan vanskelig forstås på noe annen måte enn at det var en bevisst løgn.

For det andre styrkes mistanken mot Kristiansen ytterligere av at han unnlater å fortelle om at han syklet bort til nordenden av 3. stampe, og ikke bare oppholdt seg ved parkeringsplassen ved Svarttjønn. Det er først når politiet konfronterer han med øvrige bevis at han forteller dette. Sannsynligheten for at unnlåtelsen var en unnskyldelig forglemmelse er liten.

For det tredje er det også særdeles påfallende at Kristiansen innledningsvis unnlater å fortelle at Andersen har hatt en lengre løpetur i området rett før jentene ble meldt savnet.

2.5 DNA

Vi erkjenner at de nye DNA-undersøkelsene gir grunnlag for å konstatere at forklaringene til Andersen om hvilke seksuelle overgrep han har utført neppe er riktig.

Men jeg understreker også at Andersen er funnet skyldig i overgrep eller medvirkning til overgrep av begge jentene.

Når det gjelder spørsmålet om drapene ble utført av 1 eller 2 gjerningsmenn, mener vi at de statsadvokatene går for langt når de i dok. 01.102, side 3, avsnitt går for langt når de uttaler at de samlede resultatene fra DNA-analysene står i kontrast til en hypotese om at det skal ha vært flere gjerningsmenn.

Det er fortsatt funnet DNA fra en annen person enn Andersen i C25-prøven, og vi mener i likhet med flertallet i Gjenopptakelseskommisjonens avgjørelse i sak 2020/82 (Viggo Kristiansen) at «DNA-beviset samlet sett må anses tilnærmet nøytralt for så vidt gjelder spørsmålet om ugjerningene ble begått av flere gjerningsmenn».

3 AVSLUTNING

Vi anfører etter dette at vilkårene for å gjenåpne saken mot Andersen ikke er oppfylt.

Merknader fra de etterlatte

De etterlatte, ved sine bistandsadvokater, advokatene Håkon Brækhus og Audun Beckstrøm, har 26. april 2023 avgitt uttalelse til riksadvokatens begjæring. Merknadenes punkt 2 til 5 gjengis i sin helhet:

2) Statsadvokaten og riksadvokatens påtegning.

Overordnet fremstår påtegningen fra både riksadvokat og statsadvokat som upresise. Det er presisert hva man mener er nye bevis, men det er ikke gitt noen redegjørelse for hvorfor man mener at det var Andersens som holdt kniven da Lena ble drept (dersom det er det som menes).

Riksadvokat og statsadvokatene har anført at de nye DNA-funnene viser at Andersen var mer aktiv på åstedet.

I begjæringen er det ikke presisert om statsadvokatene mener det nå kan føres bevis for at Andersen var alene på åstedet. Alternativet er at de mener at det kan ha vært to gjerningsmenn på åstedet og at Andersen var mer aktiv i drapshandlingen, eller at han er aleneansvarlig. Bistandsadvokatene har bedt statsadvokatene presisere hva som er deres vurdering, men de har ikke ønsket å gi noen nærmere forklaring på dette.

3) Vurderingstema for kommisjonen.

Det som påberopes som nye bevis må vurderes opp mot øvrige bevis. Styrken av et funn kan ikke vurderes isolert, men må holdes opp mot det øvrige bevisbildet. Statsadvokatene i Oslo gir ikke en veldig

omfattende redegjørelse for det samlede bevisbildet. Det fremstår uklart hva de konkluderer med.

4) Tolkningen av de nye DNA funnene.

Man slutter seg til vurderingen om at de nye DNA funn underbygger at Jan Helge Andersen har vært mer aktiv på åstedet enn han har forklart selv. Han har også tidligere endret forklaring om hva han gjorde på åstedet – etter hvert som nye bevis har blitt presentert for ham. Også i Agder tingretts dom er det presisert at Andersens forklaring om hva han foretok seg på åstedet er mindre troverdig.

Imidlertid savner man at dette er vurdert av personer med sakkyndig kompetanse på DNA

For denne side fremstår det som en svakhet at det ikke er gitt noen forklaring på hva man konkret mener man kan slutte ut i fra DNA funnene. Kan det slutes at det ikke var noen annen gjerningsmann? Kan man si noe om hvem som har utført drapene? Kan det slutes at Jan Helge Andersen har utført seksuelle overgrep mot begge jentene?

5 Oppsummering:

Vi er enige i at det er funnet nye bevis. Man er enig i at de nye bevisene både alene og holdt opp mot det øvrige bevisbildet tilsier at Andersen har vært mer aktiv på åstedet enn han har forklart. Man savner imidlertid en sakkyndig vurdering av hvilke aktivitet funnene gir grunn til å tro at han har utvist. Videre savner man at statsadvokatene gir en redegjørelse for hva de mener kan slutes ut fra de nye bevisene og da holdt opp mot det totale bevisbildet.

Når det er gjort nye funn i en uoppløst drapssak som formentlig viser at en tidligere frifunnet person har vært mer «aktiv» på åstedet enn han selv har forklart, tilsier dette at saken bør prøves på nytt og at lovens vilkår for gjenopptagelse er oppfylt.

Ytterligere merknader fra påtalemyndigheten

I sin påtegnning til kommisjonen 10. mai 2023 skriver riksadvokaten at påtalemyndighetens merknader fremgår av påtegnning 9. mai fra Oslo statsadvokatembeter. Fra påtegnningen fra Oslo statsadvokatembeter gjengis følgende:

Et par påstander i brevet fra adv. Holden skal kort kommenteres:

Gjerningstidspunktet

Det er enighet mellom oss og adv. Holden om at jentene må ha blitt passet opp rundt kl. 19 eller minuttene før dette. Skulle Kristiansen ha

vært der da, ville det være vanskelig forenlig med trafikken fra telefonen hans. Han sendte og mottok SMS hhv. kl. 18:55 og 18:57, som begge ble rutet over basestasjonen EG_A. Denne har etter Telenors målinger og Teleplans beregninger normalt ikke dekning ved badebrygga, eller ved stedet jentene iht. Andersens forklaring skal ha blitt påtruffet, eller i det området Andersen og Kristiansen skal ha kommet fra da de påtraff jentene – igjen iht. Andersens forklaring. Selv om det skulle legges til grunn at ugjerningene på åstedet tok betydelig kortere tid enn det som tidligere er blitt antatt, trekker telebeviset i retning av at Kristiansen befant seg et annet sted da jentene ble påtruffet.

Forklaringene til Andersen

Adv. Holden skriver at dersom Kristiansen ikke skal ha vært på åstedet, ville ikke Andersen ha hatt kontroll på bevegelsene hans. Han kunne dermed ikke vite om Kristiansen hadde truffet noen eller på andre måter hatt alibi for tidspunktet. Dette er et moment også mindretallet i Gjenopptakelseskommissjonen har fremhevet i Kristiansens sak. Vi har vanskelig for å forstå at dette skal være et argument mot at Andersen var alene på åstedet. Dersom Andersen var alene, ville han uansett ikke ha noe å tape på å trekke inn Kristiansen som gjerningsmann/hovedmann. Det verste som kunne skje, er at han ikke ville blitt trodd. All den tid begge var blitt pågrepet, og Andersen hadde fått informasjon om at politiet antok at Kristiansen var hovedmann, ville det dessuten være god grunn til å tro at politiet ville kjøpe en forklaring i den retning.

DNA

Adv. Holden skriver at det fortsatt er funnet DNA fra en annen person enn Andersen i C-25-prøven. Det mener vi er å gå for langt, jf. vår innstilling av 2. september 2022. Det er allerede i forbindelse med tidligere gjenåpningsbegjæringer reist spørsmål fra faglig hold om "funnet" i Spania kan være et artefakt, en målefeil e.l., og ikke et reelt bidrag. Slik vi vurderer det, er C-25-prøven uansett ikke egnet som bevis for at det skal ha vært flere enn én gjerningsmann, og vi oppfatter at det ikke er noen uenighet mellom oss og forsvarer der. Vi mener fortsatt at DNA-funnene samlet sett står i kontrast til en hypotese om to gjerningsmenn, og i alle fall i kontrast til et hendelsesforløp som forklart av Andersen og lagt til grunn av byretten og lagmannsretten.

Kommisjonens vurderinger

Det følger av straffeprosessloven § 389 første ledd at en sak som er avgjort ved rettskraftig dom, etter begjæring av en part kan gjenåpnes når vilkårene i §§ 390 – 393 foreligger.

I denne saken er det straffeprosessloven § 393 første ledd nr. 2 som er påberopt av påtalemyndigheten, og som det er aktuelt for kommisjonen å vurdere.

Straffeprosessloven § 393 gir reglene om gjenåpning til skade for siktede. Påtalemyndigheten kan etter bestemmelsens første ledd nr. 2 kreve gjenåpning når det på grunn av siktedes egen tilståelse «*eller andre nye opplysninger eller bevis må antas at han er skyldig i den straffbare handling eller en vesentlig grovere straffbar handling enn den han er dømt for*».

Når bestemmelsen stiller som vilkår for gjenåpning at det etter de nye opplysningene eller bevis «må antas» at siktede er skyldig, er det et krav om sannsynlighetsovervekt, se Keiserud, Sæther m.fl.: *Straffeprosessloven. Lovkommentar 5. utgave bind II, side 1428.*

Som nevnt var det ved byrettens behandling bare funnet spor av DNA fra Jan Helge Andersen på Stine Sofie Sørstrønen og ikke på Lena Sløgedal Paulsen. De nye DNA-analysene i saken viser at Jan Helge Andersen har hatt en annen befatning med Lena Sløgedal Paulsen enn det han selv har forklart og byretten la til grunn. Det vises til at det nå totalt er funnet hel- eller delprofiler av DNA forenlig med Andersen fra ni ulike steder på kroppen/klærne til Lena Sløgedal Paulsen. Det dreier seg om nye analyseresultat av tidligere innhentet bevismateriale. Forbedret analyseteknikk har muliggjort dette. Dette er utvilsomt nye bevis i forhold til straffeprosessloven § 393 første ledd nr. 2.

Vurderingstemaet for kommisjonen er om de nye bevisene i saken medfører at det er sannsynlighetsovervekt for at Andersen likevel er skyldig i henhold til post I a i tiltalebeslutningen om drap eller medvirkning til drap på Lena Sløgedal Paulsen som han ble frifunnet for i byretten.

Det er på det rene at byretten gjennomgående la betydelig vekt på Andersens forklaring og at DNA-beviset, slik det da forelå, var et viktig støttebevis ved vurderingen av troverdigheten hans. Kommisjonen viser til sitat fra dommen inntatt under «Sakens faktum». Kommisjonen finner grunn til å gjengi et avsnitt fra side 12 i dommen på nytt her:

Det forhold at man har funnet DNA fra to forskjellige menn er videre et vesentlig bevis når man skal vurdere troverdigheten av Andersens forklaring, når han hevder at Kristiansen var med i Baneheia og utførte

drapene og voldtektene. Videre støttes Andersens forklaring når det gjelder lokaliseringen av DNA fra ham bare på Stine Sofie Sørstrønen, og ikke på Lena Sløgedal Paulsen.

Hva gjelder post I a spesielt, la retten til grunn Andersens forklaring om egen opptreden og frifant ham for drap eller medvirkning til drap på Lena Sløgedal Paulsen. Det vises også her til sitat fra dommen inntatt under «Sakens faktum» foran.

Andersen har ikke bestridt de nye DNA-analysene, og det erkjennes i merknadene inngitt av hans forsvarer at de gir grunnlag for å konstatere at Andersens forklaring om hvilke seksuelle overgrep han har utført neppe er riktig. Det er fra Andersens side imidlertid anført at det likevel er sannsynlighetsovervekt for at Kristiansen var på åstedet, og at det ikke er sannsynlig at Andersen drepte Lena Sløgedal Paulsen. Andersen har videre gjort gjeldende at det er funnet DNA fra en annen person enn ham i C-25-prøven, og at DNA-beviset samlet sett må anses tilnærmet nøytralt når det gjelder spørsmålet om ugjerningene ble begått av flere gjerningsmenn.

De nye analyseresultatene er, slik kommisjonen vurderer det, vanskelig å forene med Andersens forklaringer om at han selv verken skal ha begått seksuelle overgrep mot eller drept Lena Sløgedal Paulsen, og for øvrig hatt begrenset fysisk kontakt med henne, slik byretten la til grunn.

I tillegg til at analyseresultatene i seg selv knytter Andersen nærmere til handlingene begått mot Lena Sløgedal Paulsen, svekker de også troverdigheten av forklaringen hans. Dette gjelder både seksuelle overgrep overfor Lena Sløgedal Paulsen og drapet av henne. Handlingene på åstedet henger tett sammen. Det er slik kommisjonen vurderer det liten grunn til å vurdere hans forklaring om egen rolle som mer troverdig når det gjelder drapet på Lena Sløgedal Paulsen enn det seksuelle overgrepet mot henne.

Kommisjonen viser til at Andersen har endret forklaring og tilpasset den etter hvert som han har blitt konfrontert med nye bevis. Videre viser kommisjonen til at Andersen i sin forklaring har trukket Kristiansen frem som hovedmann, mens han har minimert sin egen rolle og distansert seg fra handlingene.

Andersen har i de nye avhørene i 2021 og 2022 ikke gitt noen rimelig forklaring på de nye DNA-funnene. Han har i de nye avhørene gjentatte

ganger forklart at han bare kan huske ett overgrep, og han har holdt fast ved sin forklaring om at han ikke drepte Lena Sløgedal Paulsen. Ved konfronterende spørsmål gir han ofte uttrykk for «*jeg vet ikke*».

Kommisjonen har merket seg begge parters anførsler knyttet til hvorvidt handlingene ble utført av en eller to gjerningsmenn, herunder også spørsmålet om Kristiansen var på åstedet. Kommisjonen finner det tilstrekkelig å vise til at DNA-funnene i alle fall står i kontrast til det hendelsesforløpet som byretten la til grunn.

Som nevnt ovenfor, la byretten i sin bevisvurdering stor vekt på Andersens forklaring, hvoretter den frifant ham for post I a i tiltalen. DNA-funnene i saken ble av retten ansett som «*et vesentlig bevis*» ved vurderingen av troverdigheten av forklaringen hans.

Med de nye DNA-resultatene og konsekvensene disse opplysningene får for vurderingen av Andersens troverdighet, er bevisbildet i vesentlig grad et annet i dag enn da Kristiansand byrett behandlet saken. På denne bakgrunn er det etter kommisjonens syn sannsynlighetsovervekt for at Andersen er skyldig i henhold til post I a i tiltalebeslutningen av 16. februar 2001 om drap eller medvirkning til drap på Lena Sløgedal Paulsen som han ble frifunnet for ved Kristiansand byretts dom 1. juni 2001.

Kommisjonen har etter dette kommet til at vilkårene for gjenåpning etter straffeprosessloven § 393 første ledd nr. 2 er oppfylt.

Begjæringen tas til følge.

Avgjørelsen er enstemmig.

Konklusjon:

Begjæring om gjenåpning i sak nr. 2023/114 tas til følge.

Kamilla Silseth

Trude Marie Wold

Beate Blom

Bendik Falch-Koslung

Rolf K. Sæther

Dokumentet er elektronisk godkjent